

Nr 3.

Ankom till riksdagens kansli den 5 februari 1932 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt tillämpning av lagen den 28 april 1926 om inskränkning i rätten till inmutning inom vissa län.

Genom en den 23 december 1931 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 7, vilken behandlats av första lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

L a g

angående fortsatt tillämpning av lagen den 28 april 1926 (nr 88) om inskränkning i rätten till inmutning inom vissa län.

Härigenom förordnas, att lagen den 28 april 1926 om inskränkning i rätten till inmutning inom vissa län, vilken lag gäller till den 1 januari 1933, skall äga fortsatt giltighet från och med sistnämnda dag.

I fråga om de skäl, som ligga till grund för förslaget, får utskottet, i den mån redogörelse härför ej lämnas här nedan, hänvisa till propositionen.

Då lagförslaget innebär en förlängning utan tidsbegränsning av den hittills provisoriska lagen av år 1926 — vilken innehåller, att inom Norrbottens, Västerbottens och Jämtlands län inmutning för annans än kronans räkning ej utan Konungens för särskilt fall givna tillstånd må ske å kronojord, som ej innehaves under ständig besittningsrätt eller är anslagen till boställe (s. k. odisponerad kronojord) — vill utskottet här lämna en kort redogörelse för denna lagstiftningsfrågas utveckling.

Lagstiftningsfrågans utveckling.

Den gällande gruvestadgan av den 16 maj 1884 förutsätter fri inmutningsrätt för mineralfyndigheter å såväl enskild mark som kronojord samt stadgar

Gruvestadgan 1884.

rätt för jordägaren att till hälften med inmutaren deltaga i gruvarbetet och den därav fallande vinsten. Inmutningsrätten har tillkommit i det allmännas intresse för att uppmuntra till eftersökande och bearbetande av nya mineralfyndigheter; i samma syfte avstod kronan enligt gruvestadgans ursprungliga lydelse till förmån för inmutaren från sin jordägareandel på odisponerad kronojord.

Kungörelse
1889.

En reaktion mot den uppfattning, som låg till grund för 1884 års gruvestadga, uppkom redan i slutet av 1880-talet och föranleddes närmast av inmutningar å de stora malmfälten i Norrbottens län. Uppmärksamheten riktade sig till en början särskilt på den omständigheten, att kronan saknade såväl inkomst av som inflytande på bergshanteringen å sin egen jord, och i skrivelse den 15 maj 1889 anhöll riksdagen, att Kungl. Maj:t täcktes taga i övervägande, huruvida det kunde lända till fördel för kronan att å odisponerad kronojord kronan tillerkändes rätt att till hälften med inmutaren deltaga i gruvarbetet och den därav fallande vinsten. I anledning av denna riksdagsskrivelse meddelade Kungl. Maj:t i en kungörelse den 19 augusti 1889 vissa provisoriska bestämmelser för att åt en blivande lagändring bereda så mycket större verkan. Denna kungörelse innehöll föreskrift om att i mutsedel, som därefter utfärdades för fyndighet å odisponerad kronojord, skulle intagas förbehåll om skyldighet för inmutaren att vara underkastad de förändrade bestämmelser om rätt för kronan att deltaga i gruvarbetet och den därav fallande vinsten, som genom ny lagstiftning kunde bliva gällande. Dessutom stadgades i kungörelsen, att utmål tills vidare icke finge anvisas för fyndighet, därå inmutning erhållits under dylikt förbehåll.

Lagändring
1899.

Frågan om kronans jordägareandel löstes emellertid först vid 1899 års riksdag; ända till dess gällde de nämnda provisoriska bestämmelserna. Lösningen innebar, att därest vid inmutning å odisponerad kronojord kronan ej begagnade sin jordägareandel — vilken i så fall skulle utarrenderas — inmutaren skulle njuta jordägareandelen till godo med förpliktelse att för varje år till kronan erlægga en avgäld, motsvarande $\frac{1}{75}$ av värdet av alla de inmutningsbara ämnen, som under året brutits och uppfodrats; härjämte stadgades att inmutaren från utgången av tjugonde året efter utmålsläggningen skulle vara underkastad de bestämmelser om rätt för kronan att själv begagna jordägareandelen, vilka då kunde vara gällande.

Lag 1902.

Vissa i synnerhet under 1890-talets provisorium konstaterade missförhållanden — bl. a. ett utbrett mutsedelsjobberi — väckte emellertid till liv frågan, huruvida inmutningsrätten å kronojord inom Norrbottens län borde upphävas eller tills vidare suspenderas. Kungl. Maj:t föranstaltade härom utredning, men innan något förslag hann framläggas, antog 1902 års riksdag för sin del en lag — utfärdad den 6 juni 1902 — enligt vilken inom Norrbottens län inmutning å odisponerad kronojord finge ske endast för kronans räkning. Lagen var avsedd som ett provisorium och skulle gälla endast för ett år men förnyades sedermera och utsträcktes år 1907 att avse även Västerbottens och Jämtlands län. Genom särskilda lagar åren 1908—1917 utsträcktes lagen att gälla för ett år i sänder.

Såsom redan nämnts föranleddes denna provisoriska lagstiftning ursprungligen av vissa under 1890-talet konstaterade missförhållanden vid inmutnings-systemets tillämpning. Att provisoriet sedermera kom att bestå så länge, torde emellertid ha sin huvudsakliga förklaring i framträdandet av nationalekonomiska och andra synpunkter, vilka påkallade en helt och hållet ny gruvlagstiftning eller åtminstone en ändrad lagstiftning om malmfyndigheters uppsökande och tillgodogörande å kronojord. Vissa förslag i detta senare avseende framlades för 1909 och 1910 års riksdagar men vunno i huvudsak icke riksdagens bifall. År 1916 tillsattes en kommitté för utredning av gruvlagstiftningen för kronojorden (kommitténs betänkande avgavs 1919).

Emellertid föranledde förhållandena under världskriget en förändring i den allt sedan år 1902 gällande provisoriska lagstiftningen. Under kriget hade genom importens så gott som fullständiga avstannande uppstått stor brist på vissa metaller, som för olika ändamål voro nödvändiga. I syfte att söka åstadkomma bearbetning av sådana mineralfyndigheter, som voro upptäckta men av upptäckarna hemlighöllas i avvaktan på ny lagstiftning, framlade Kungl. Maj:t för 1918 års lagtima riksdag ett lagförslag, vilket innebar ett frigivande av inmutningsrätten i de tre nordligaste länen, dock med undantag av järnmalmfyndigheter — varav tillräckliga tillgångar voro kända — samt i fråga om övriga mineralfyndigheter med åtskilliga inskränkningar i fråga om den rätt, som enligt gruvestadgan tillkom inmutaren. En av dessa inskränkningar bestod däri, att inmutare — dock först efter 20 års förlopp — skulle vara underkastad de förändrade bestämmelser, som genom ny lagstiftning kunde bliva fastställda i avseende å rätten att nyttja gruvanläggningen. Lagförslaget antogs av riksdagen. Lagen, som utfärdades den 31 maj 1918, skulle gälla till den 1 oktober 1919; genom särskilda lagar åren 1919—1925 förnyades emellertid lagen, det sistnämnda året för tiden till den 1 januari 1927.

Lag 1918.

1918 års lagstiftning upphävdes genom den lag av den 28 april 1926, som nu är i fråga. Såsom redan nämnts förordnades härigenom — för tiden till den 1 januari 1928 — att inom Norrbottens, Västerbottens och Jämtlands län inmutning för annans än kronans räkning ej utan *Konungens för särskilt fall givna tillstånd* finge ske å odisponerad kronojord.

Lag 1926.

Lagen föranleddes närmast av ett av *kommerskollegium och Sveriges geologiska undersökning* avgivet gemensamt yttrande i frågan, huruvida 1918 års lag borde förlängas. Ämbetsverken uttalade därvid farhågor för att det pågående malmletningsarbetet, som inom Västerbottens län medfört upptäckande av betydande tillgångar av i vårt land förut endast sparsamt företrädda eller till och med okända malmer, skulle kunna på ett ur allmän synpunkt skadligt sätt störas genom inmutningar, verkställda på spekulation eller i instängnings syfte. Med hänsyn härtill föreslogo ämbetsverken införande av provisoriskt inmutningsförbud beträffande all jord i Västerbottens län. Då det förefölle obilligt att beröva de enskilda personer, som jämte staten bedrevo fullt vetenskapliga undersökningar för upptäckande av malmfyndigheter, möjlighet att åtminstone fullfölja redan påbörjade arbeten samt det icke heller torde vara uteslutet, att

det ur det allmännas synpunkt, för ernående av vidgad kännedom om traktens mineraltillgångar, kunde vara önskvärt, att enskilda även i vissa andra fall och inom vissa begränsade områden verkställde undersökningsarbeten, syntes emellertid ämbetsverken rätt för Kungl. Maj:t att medgiva enskilda tillstånd att under viss tid och inom visst begränsat område verkställa inmutningar av mineralfyndigheter vara påkallad i samband med ett inmutningsförbud.

Vid ärendets anmälan i statsrådet erinrade föredragande *departementschefen*, att betänkande och förslag i fråga om ny gruvlagstiftning avlämnats den 27 juni 1923 av särskilda sakkunniga inom justitiedepartementet samt att — sedan vissa yttranden avgivits — Kungl. Maj:t den 13 mars 1925 bestämt, att betänkandet och däröver avgivna yttranden skulle överlämnas till socialiseringsnämnden för avgivande av yttrande. Såväl med hänsyn till att sådant yttrande ännu ej inkommit som på grund av detta lagstiftningsärendes vidlyftiga beskaffenhet vore det uteslutet, att förslag i ämnet kunde förläggas 1927 års riksdag. I den mån den särskilda lagstiftningen för de tre nordligaste länen erhållit provisorisk karaktär i avbidan å en definitiv lösning av gruvlagstiftningsfrågan, kvarstode följaktligen skälet för en fortsatt prolongation av 1918 års lag. — Härjämte uttalade departementschefen bland annat, att även om enligt hans uppfattning icke för det dåvarande föreläge mera bestämd anledning till omedelbara farhågor för missförhållanden av den art, som framhållits i ämbetsverkens utlåtande, detta tydligen icke uteslöte ett övervägande, huruvida gällande bestämmelser kunde anses ägnade att på bästa sätt tillgodose kronans intresse, särskilt med hänsyn till de kostnader, vilka blivit nedlagda för uppdagande av mineraltillgångar i Västerbottens län. Departementschefen fann en så vittgående förändring i lagstiftningen, som ett inmutningsförbud beträffande såväl publik som enskild jord skulle innebära, ej böra vidtagas, men hinder syntes icke böra möta att så till vida säkerställa kronans intresse, att en återgång till den före 1918 års lag gällande ordningen ägde rum, eller sålunda att kronan förbehölles rätten till mineralfyndigheter å odisponerad kronojord. Enligt departementschefens mening förelåg ej någon anledning att i detta avseende fastställa skiljaktiga bestämmelser för de tre nordligaste länen. I anledning av ämbetsverkens hemställan om dispensrätt förordades bestämmelse om rätt för Kungl. Maj:t att för särskilt fall giva tillstånd till inmutning.

Sedan lagförslaget förelagts riksdagen (prop. nr 207), blev detsamma i enlighet med första lagutskottets tillstyrkande (utl. nr 27) antaget av riksdagen.

Lag 1927. Då fråga därefter uppkom om förlängning av 1926 års lags giltighetstid anförde *bergmästaren i norra bergmästaredistriktet C. I. Asplund* i avgivet yttrande, att han visserligen hyste den uppfattningen att 1918 års lag bort förlängas i stället för att upphävas, men att han dock icke ville föreslå upplivande av denna lag. En förutsättning för att malmletningen skulle kunna obehindrat och planmässigt fortgå med tillämpning av 1926 års lag vore emellertid, att dispensrätten vunno tillämpning i alla de fall, då av enskilda å enskild jord

bedriven lojal malmletning föranledde malmletningens fortsättande in på angränsande kronojord, samt att den för statens räkning bedrivna malmletningen finge fortsätta och bedrivs med särskild hänsyn därtill, att kronojorden bleve minst lika grundligt undersökt som enskild jord. — Enär i 1926 års lag inga som helst riktlinjer angående inskränkningar i inmutningsrätten vid fall av dispens vore angivna, ehuru det syntes klart att Kungl. Maj:t vid beviljande av tillstånd till inmutning icke skulle medgiva inmutningsrätt i hela den utsträckning, som angäves i gruvestadgan, föresloges att i lagen måtte intagas bestämmelser härom.

Kommerskollegium förordade att 1926 års lag förtydligades, så att någon tvekan icke behövde uppstå om befogenheten att förbinda tillstånd till inmutning med vissa villkor, huvudsakligen avsedda att tillgodose kronans intressen. Tvenne skilda vägar kunde därvid beträdas, nämligen antingen genom angivande i lagen av de särskilda villkor, som skulle gälla för inmutning, var till tillstånd meddelades, eller genom intagande i lagen av bemyndigande för Kungl. Maj:t att vid lämnande av tillstånd till inmutning fastställa villkor härför. Bergmästaren Asplund hade förordat det förra alternativet men kollegiet ville för sin del förorda det senare. Det syntes nämligen knappast nödvändigt att redan i förväg fastslå de villkor, varunder dispensererna finge meddelas.

Departementschefen anförde — efter erinran därom att med hänsyn till gruvlagstiftningsfrågans vidlyftiga beskaffenhet det icke vore möjligt att närmare angiva den tid, då frågan kunde komma att föreläggas riksdagen, samt att vid sådant förhållande den provisoriska lagen syntes böra erhålla giltighet för ännu någon tid, lämpligen ett år — bland annat följande:

Till grund för de olika förslag, vilka blivit framställda i syfte att närmare reglera rätten att meddela dispens från inmutningsförbudet, syntes ligga den uppfattning, att den nuvarande bestämmelsen skulle innefatta en viss begränsning av Kungl. Maj:ts befogenhet att vid meddelande av dispens fastställa de villkor, som i föreliggande fall kunde finnas lämpliga, särskilt för betryggande av kronans intresse och ett ändamålsenligt ordnande av förhållandena vid övergången till en blivande ny gruvlagstiftning. Med anledning härav erinrades, att vid lagens tillkomst dåvarande chefen för justitiedepartementet uttalat, att då det därvid icke vore möjligt att i lagen närmare utforma vissa regler för dispensrättens handhavande, Kungl. Maj:ts befogenhet i detta avseende syntes kunna angivas på samma sätt som för där avsedda fall skett i 1 § i lagen den 30 maj 1916 om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom eller gruva eller aktier i vissa bolag. I enlighet härmed hade lagen erhållit den gällande avfattningen, och någon erinran härutinnan hade varken från lagrådets eller riksdagens sida förekommit. Det syntes ock vara tydligt, att en dylik allmänt hållen bestämmelse vore bäst ägnad att vid avgörandet av dispensfrågor låta de olika synpunkter, som krävde beaktande, komma fullt till sin rätt. Att i lagen angiva särskilda villkor för dispens måste — såsom i viss mån framginge även av de sinsemellan skiljaktiga förslag, som framkommit i utlåtandena — ställa sig ganska vanskligt. Något behov därav syntes ej heller vara för handen. I tillämpningen hade redan förekommit, att Kungl. Maj:t vid beviljande av dispens fastställt, bland andra, sådana föreskrifter för tillvaratagande av kronans intresse, vilka nu föreslagits till införande i själva lagen. Otvivelaktigt komme de ämbetsmyndigheter, vilka hade att i varje sär-

skilt dispensärende avgiva yttranden, icke att underlåta att därvid framhålla sådana omständigheter, som kunna innefatta anledning till fastställande av speciella villkor. Vid sådant förhållande syntes det mindre lämpligt att genom en ändring i den provisoriska gruvlagen bryta den likformighet, som rådde mellan denna lag och den nyss nämnda lagen den 30 maj 1916; något behov av ändring i den senare lagen hade veterligen ej yppats.

Det av Kungl. Maj:t (prop. nr 66) framlagda lagförslaget om lagens prolongering till den 1 januari 1929 tillstyrktes av första lagutskottet (utl. nr 32) och godkändes av riksdagen.

Lag 1928. I proposition (nr 4) till 1928 års riksdag med förslag till prolongering av 1926 års lag till den 1 januari 1930 fanns intaget ett yttrande av bergmästaren Asplund, innehållande bland annat ett lagförslag, som upptog de särskilda villkor som skulle gälla vid meddelande av dispens från inmutningsförbudet; och meddelades i propositionen att länsstyrelsen i Norrbottens län samt kommerskollegium anslutit sig till detta förslag. Departementschefen anförde — efter erinran att sedan socialiseringsnämndens utlåtande avgivits i augusti 1927 detta remitterats till åtskilliga myndigheter och sammanslutningar för yttrande samt att det såväl med hänsyn härtill som på grund av detta lagstiftningsärendes vidlyftiga beskaffenhet vore uteslutet att förslag i ämnet kunde föreläggas 1928 års riksdag — att det knappast påvisats att den gällande ordningen medfört någon betydande olägenhet, som skulle undanröjas genom en lag av det ifrågasatta innehållet, samt att däri icke skulle komma att upptagas någon bestämmelse, vilken icke lika fullt kunde vinna beaktande vid dispensprövningen.

Propositionen tillstyrktes av första lagutskottet (utl. nr 4) och antogs av riksdagen.

Lag 1929. Vid 1929 års riksdag framlades proposition (nr 114) om förlängning av 1926 års lag till den 1 januari 1933. I avgivet yttrande i frågan hade bergmästaren Asplund anført bland annat:

Inom Norrbottens och Jämtlands län hade malmletningsverksamheten särskilt å kronojord redan före 1926 varit så obetydlig, att inmutningsförbudet för dessa läns vidkommande icke kunde anses ha varit på något sätt motiverat. Ett upphävande av förbudet vore därför bestämt att tillråda och kunde bliva av betydelse särskilt beträffande Norrbottens län med dess ofantliga arealer kronojord, som alltsedan år 1902 icke varit föremål för någon nämnvärd malmletning. Vad Västerbottens län anginge, hade däremot malmletningen även på kronojord varit mera omfattande, så länge inmutning varit tillåten utan särskild dispens. Gjorda värdefulla fynd inom det s. k. Skellefte-distriktet hade stimulerat till ett grundligt letande. Emellertid syntes det år 1926 införda dispenssystemet ha vållat ett starkt avbräck i malmletningen å kronojord, medan däremot malmletningen å enskild jord fortsatt att öka. Då man påminde sig, att alltifrån år 1889, då förbud mot utmålsläggning av fyndigheter å kronomark utfärdades, alltså under i det närmaste fyrtio års tid, det ena provisoriet å gruvlagstiftningens område avlöst det andra, att de definitiva lagförslag, som åren 1909 och 1910 framlagts för riksdagen, efter vartannat avslagits och att övriga kommittéförslag (av 1919 och 1923) icke föranlett

ens ett framläggande, så måste det tröstlösa virrvarr, vari frågan likväl nu befunne sig, övertyga var och en, att det bleve nödvändigt att börja om från början och att man måste räkna med ett måhända tioårigt arbete, innan ett nytt förslag, som kunde ha utsikt att gå igenom, kunde komma att framläggas. Under sådana förhållanden syntes det vara synnerligen olämpligt, om man fortfarande skulle inskränka sig till en förlängning av 1926 års lag i oförändrat skick. Asplund ansåge sig därför böra framlägga två alternativa förslag till frågans provisoriska lösning på ett sätt, som bättre än 1926 års lag kunde tillgodose behovet av malmetning även på kronojord. Det ena alternativet överensstämde i huvudsak med av Asplund tidigare avgivet förslag och innefattade således samma princip som 1926 års lag men med fasta bestämmelser rörande villkoren vid meddelande av dispens. Det andra alternativet innebure fri inmutningsrätt utan dispens men med vissa förbehåll — av samma innehåll som enligt det första alternativet — rörande ny gruvlagstiftning m. m., således samma princip som legat till grund för 1918 års lags bestämmelser rörande annat än järnmalmsfyndigheter.

Chefen för Sveriges geologiska undersökning samt *länsstyrelserna* i de tre länen tillstyrkte prolongering av 1926 års lag, länsstyrelsen i Norrbottens län dock med anslutning till vad bergmästaren Asplund anfört rörande behovet av fasta bestämmelser.

Kommerskollegium anförde bland annat:

Att, såsom bergmästaren uttalat, inmutningsförbudet medför minskning i inmutningsverksamheten, torde vara uppenbart, men Kollegium håller för sin del före, att den inmutningsverksamhet, som på grund av förbudet ej ägt rum, sannolikt endast skulle hava varit sådan av mindre önskvärt slag. Såsom av bergmästarens utredning framgår har nämligen icke i något fall dispens vägrats sådan inmutare, vars verksamhet varit till gagn för efterforskningen av de malmtillgångar, varom här är fråga.

Så länge den rationella malmetningen å kronojord inom Västerbottens län fortgår, torde Kronans intressen bäst tillgodoses genom inmutningsförbudets upprätthållande därstädes. Frågan om förbudets kvarstående i Norrbottens och Jämtlands län torde icke för närvarande hava någon egentlig betydelse. Någon mera tungt vägande anledning att nu upphäva det för dessa läns vidkommande torde knappast vara för handen. Då emellertid särdeles starka skäl för förbudets kvarstående för dessa län ej heller föreligga, torde, om framdeles därstädes någon olägenhet skulle yppa sig därav eller eljest skulle finnas lämpligt att detsamma upphävdes i dessa län, betänkligheter mot en sådan åtgärd ej böra komma att föreligga.

Då åtskilligt talar för att, som bergmästaren föreslagit, i en författning inrymma särbestämmelserna rörande inmutning å nu ifrågavarande kronojord i de tre norra länen samt Kollegium i huvudsak ej har något att erinra mot det innehåll, bergmästaren givit dessa bestämmelser i sitt alternativförslag I, finner sig Kollegium kunna för sin del biträda detta förslag.

Departementschefen yttrade, att det icke vore möjligt att närmare angiva den tidpunkt, då gruvlagstiftningsfrågan kunde komma att föreläggas riksdagen, samt att under sådana omständigheter den provisoriska lagstiftningen syntes böra erhålla fortsatt giltighet för ytterligare någon tid, lämpligen tre år. I fråga om behovet av bestämmelser i ändamål att reglera dispensrätten funnes icke anledning att frångå den ståndpunkt, som under föregående år intagits av statsmakterna. De ytterst fåtaliga ärenden, som inkommit under den tid lagen

varit gällande, syntes ej heller, såsom möjligen kunde ifrågasättas, motivera villkorens intagande i en administrativ författning.

Propositionen tillstyrktes av första lagutskottet (utl. nr 21) — som emellertid därvid uttalade, att utskottet ansåge sig böra framhålla önskvärdheten av att ävägbringande av en ny gruvlag måtte bedrivas så skyndsamt, som omständigheterna det medgäve — samt godkändes av riksdagen.

Propositionen.

Den nu föreliggande propositionen avser, såsom redan nämnts, att 1926 års lag — vilken tidigare förlängts genom lagarna 1927 och 1928 på ett år och genom lagen 1929 på tre år — nu skulle beredas förlängd giltighet utan tidsbegränsning.

Av propositionen framgår, att chefen för justitiedepartementet anmodat de tre länsstyrelserna, chefen för Sveriges geologiska undersökning samt kommerskollegium att avgiva yttrande, huruvida förordnande om fortsatt tillämpning av 1926 års lag borde meddelas, ävensom angående den tid ett dylikt förordnande eventuellt borde avse.

Bergmästaren Asplund har i yttrande till kommerskollegium uttalat, att be-
träffande Jämtlands och Norrbottens län någon särskild lagstiftning om rät-
ten till inmutning knappast syntes honom av behovet påkallad. I fråga om
Västerbottens län har däremot bergmästaren Asplund framhållit, hurusom re-
striktionerna verkat därhän, att efter ikraftträdandet av 1926 års lag malm-
letningen från såväl statens som enskildas sida ensidigt inriktats på enskild
mark, medan intresset för undersökningar på kronojord starkt avtagit. Efter
närmare utvecklande av skälen för detta påstående har bergmästaren Asplund
såsom sin uppfattning uttalat, att därest rätten till inmutning å ifrågavarande
kronojord ej kunde frigivas, den Kungl. Maj:t tillkommande dispensrätten i
allt fall borde regleras genom särskilda lagbestämmelser. Vad Asplund till
närmare utveckling av sin mening anfört är av huvudsakligen följande inne-
håll:

Det skulle vara mindre lyckligt, om vissa stora delar av de malmförande
trakterna bleve ofullständigt undersökta endast därför att de tillhörde kronan,
medan utbyggandet av viktiga kommunikationsleder påginge i stor omfatt-
ning på malmgeologiskt ej undersökta områden, där hänsyn ej kunde tagas
till önskemålet, att särskilt järnvägarna lades lämpligt i förhållande till malm-
fyndigheter av större betydelse. Med hänsyn härtill och till de goda resultat,
som på vissa håll framkommit genom malmletning å enskild jord, där inga
restriktioner funnits, vidhölle Asplund vad han i yttrande vid tillkomsten av
1929 års lag anfört, eller att om ej inmutningsrätten kunde helt frigivas på
kronojord eller kravet på dispens eftergivs med vissa förbehåll beträffande
skyldighet för inmutare att underkasta sig ny gruvlagstiftning m. m. —
exempelvis i enlighet med av Asplund vid hans nämnda yttrande fogat för-
slag, alternativ II — så borde åtminstone, för åstadkommande av större viss-
het för en malmletare beträffande vilka rättigheter som kunde tillerkännas ho-
nom till ett eventuellt fynd å kronojord, vissa allmänna bestämmelser härom in-
föras i den provisoriska lagen. I sådant hänseende förordades av anförda skäl ett
förslag till lag om inskränkning i inmutningsrätten i ungefärlig överensstä-
melse med Asplunds förslag, alternativ I, i hans berörda yttrande. Giltighets-
tiden torde lämpligen kunna sättas till tre år.

Förhoppningar syntes icke förefinnas, att ett slutligt förslag till definitiv gruvlag skulle kunna föreligga på ännu ett tiotal år. Att för så lång tid framåt bygga villkoren för inmutningsrätt å kronojord inom de tre nordligaste länen icke på en riksdagen godkända, låt vara provisoriska lagbestämmelser utan på en praxis, som finge utveckla sig från fall till fall under årens lopp, syntes knappast vara lämpligt. Särskilt med hänsyn till den långa tid, som måste åtgå för utarbetande och framläggande av en definitiv gruvlag, måste det vara synnerligen behöfligt, att en viss stabilitet och likhet inför lagen, om än genom provisoriska lagbestämmelser, skapades i fråga om rätten till inmutning även å kronojord i de tre nordligaste länen, liksom fallet vore inom övriga län och på all enskild jord.

Länsstyrelsen i Jämtlands län har intet att erinra mot fortsatt giltighet av 1926 års lag under förslagsvis tre år. — *Länsstyrelsen i Västerbottens län* anser övervägande skäl tala för ett upprätthållande av inmutningsförbudet under ytterligare en treårsperiod men ansluter sig till bergmästaren Asplunds förslag om upptagande i lagen av villkoren vid tillstånd till inmutning. — *Länsstyrelsen i Norrbottens län* ansluter sig i allt väsentligt till bergmästaren Asplunds yttrande.

Chefen för Sveriges geologiska undersökning anser de skäl, som föranlett tillkomsten av 1926 års lag, allt fortfarande tala emot ett frigivande av inmutningsrätten å kronans mark samt förordar en prolongering av lagen i oförändrat skick, antingen till dess ny gruvlag komme till stånd eller på ytterligare två år.

Kommerskollegium yttrar bland annat.

Under den tid, som förflutit, sedan kollegium senast yttrat sig i detta ämne, hade samtliga av Kungl. Maj:t meddelade inmutningsdispenser förbundits med villkor, som stode i överensstämmelse med de av kollegium i yttrande vid tillkomsten av 1929 års lag omnämnda och som huvudsaklig förebild för de då ifrågasatta författningsbestämmelserna förordade villkoren för tillstånd till inmutning.

Någon olägenhet av att i en ny författning fastläsa dispensvillkoren skulle att döma härav alltså ej uppkomma. Att en sådan författning icke komme till stånd syntes huvudsakligen hava berott på en åsikt om dess obehövlighet. Sedan praxis numera stabiliserat sig, ville kollegium ingalunda bestrida, att ur juridisk synpunkt frågan, huruvida lagen borde förlängas oförändrad eller ny författning, upptagande dispensvillkoren, borde utfärdas, blivit av endast ringa vikt. Det hela hade numera blivit huvudsakligen en skriv- och kostnadsfråga, som torde kunna genom samarbete mellan de därav berörda myndigheterna få någon lämplig lösning.

Huruvida utsikt förefunnes för att ny gruvlagstiftning skulle komma till stånd inom en icke alltför avlägsen framtid undandroge sig ju kollegii bedömande, men då kollegium åtminstone för närvarande icke såge någon anledning till frigivande av inmutningsrätten på den i lagen avsedda kronojorden, syntes det kollegium även saknas anledning att fortfarande giva lagen tillämplighet endast för viss kortare tid. Detta vore så mycket mera fallet som en endast temporär giltighet för lagen icke torde komma att anses som något hinder för ett upphävande av densamma, innan giltighetstiden utlupit, om sådana förhållanden inträffade, att inmutningsrätten åter borde lösgivas. Kollegium finge därför hemställa, att inmutningsförbudets förlängning, vare sig denna skedde i den ena eller andra formen, icke förbundnes med tidsbegränsning för författningens giltighet.

Departementschefen uttalar i propositionen, att gruvlagstiftningsfrågan nu vore beroende på Kungl. Maj:ts prövning men att i anseende till dess vidlyftiga beskaffenhet och de skiftande uppfattningar i fråga om den blivande lagstiftningens innehåll, som kommit till uttryck i avgivna yttranden, samt med hänsyn jämväl till ovissheten om vilken utveckling gruvdriften kunde komma att undergå i följd av rådande förhållanden, det icke för närvarande syntes vara möjligt att närmare angiva den tidpunkt, då frågan kunde föreläggas riksdagen.

Vidare anför departementschefen:

Att, såsom bergmästaren Asplund framhållit, tillkomsten av 1926 års lag skulle hava inverkat hämmande på malmletningen å kronojord inom Västerbottens län, synes mig icke ådagalagt. Det torde givas andra förklaringsgrunder till den relativa nedgången i antalet av staten tagna inmutningar å sådan mark. Enligt vad jag erfarit, har från statens sida malmletningen alltså bedrivits med samma intresse på kronojord som på enskild mark, ehuru väl av de mera lovande fyndigheterna under tiden efter lagens tillkomst ett jämförelsevis större antal legat å enskild mark än förut varit fallet. Ej heller från enskildas sida lär inom Västerbottens län malmletningen hava bedrivits mindre intensivt på kronojord efter lagens ikraftträdande än tidigare, även om verksamheten där icke resulterat i förhållandevis lika talrika inmutningar som på enskild mark. Tillstånd till inmutning torde ej i något fall förvägrats en upptäckare, som ägt förutsättningar att göra ett nyttigt bruk av sina fynd.

Lika litet lär grundad anledning föreligga till farhågor för att en fortsatt tillämpning av lagen skulle hava nämnda ogynnsamma inverkan. Snarare synes mig lagens bestämmelser ägnade att i så måtto främja ett sunt bedrivande av malmletningsverksamheten, att ett visst önskvärt skydd därigenom beredes mot hinder eller störning genom inmutningar, som företagas i rent spekulations- eller instängningssyfte.

Under angivna förhållanden synes det mig ställt utom tvivel, att förevarande lagstiftning bör erhålla fortsatt giltighet. Goda skäl torde ock tala för att densamma nu givas definitiv karaktär. Av allt att döma kommer frågan om revision av gruvlagstiftningen icke att på ännu åtskilliga år vinna sin slutliga lösning. Såväl för statens administrativa organ som för den allmänhet, vars intressen beröras av ifrågavarande lagstiftning, är det av värde, att denna erhåller största möjliga stadga.

Vidkommande det av bergmästaren Asplund framställda förslaget, att i lagen måtte införas bestämmelser i ändamål att reglera den Kungl. Maj:ts tillkommande dispensrätten, vill jag erinra, att jämväl detta spörsmål förelegat till bedömande vid de tidigare tillfällen, då frågan om prolongering av 1926 års lag varit föremål för riksdagens behandling — — —. Anledning torde icke föreligga att nu frångå den av statsmakterna sålunda intagna ståndpunkten. Den omständigheten, att jag nu förordar en förlängning av lagens giltighet utan tidsbegränsning, synes mig icke föranleda ändring härutinnan, helst en fast praxis numera utvecklats i fråga om de villkor, som föreskrivas vid beviljande av tillstånd till inmutning.

Lagförslaget har vid granskning av *lagrådet* lämnats utan anmärkning.

Utskottet. Utskottet har icke något att erinra mot att fortsatt tillämpning givas det i 1926 års lag meddelade förbudet mot inmutning i förening med rätt för Kungl. Maj:ts att därifrån bevilja dispens. Förslaget att förlänga lagens giltighet utan

sådan tidsbegränsning, som tidigare fastställts, synes visserligen kunna lämna rum för åtskillig tvekan men utskottet anser sig kunna tillstyrka propositionen även i denna del. Utskottet vill därvid påpeka, att om än 1926 års lag sålunda formellt erhåller definitiv karaktär, detta givetvis icke innebär, att frågan om inmutningsrätten å kronojord får anses ha erhållit en slutgiltig lösning. Denna fråga måste vid gruvlagstiftningens upptagande ånyo skärskådas, och utskottet vill icke underlåta att i detta sammanhang understryka sitt ovan nämnda uttalande vid 1929 års riksdag rörande önskvärdheten av att arbetet på gruvlagstiftningens revision bedrivs så skyndsamt som omständigheterna det medgiva.

I likhet med departementschefen anser utskottet den omständigheten, att lagens giltighetstid nu skulle förlängas utan tidsbegränsning, icke böra föranleda ändring i den ståndpunkt, statsmakterna tidigare intagit till frågan om införande i lagen av bestämmelser i ändamål att reglera den Kungl. Maj:t tillkommande dispensrätten.

I anledning av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att förevarande proposition må av riksdagen bifallas.

Stockholm den 5 februari 1932.

På första lagutskottets vägnar:

A. ÅKERMAN.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit:

från första kammaren: herrar *Akerman*, *Klefbeck*, *Borell**, *Svenson* i *Eskhult**, *Schlyter*, *Bissmark*, *Öhman* och *Jonsson* i *Lycksele*;

från andra kammaren: herrar *Lindqvist* i *Halmstad*, *Nilsson* i *Antnäs*, *Lindley**, *Olsson* i *Rimforsa*, *Hedlund* i *Östersund** och *Christenson**, fröken *Wellin* samt herr *Jonsson* i *Risinge**.

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.